

Dejrus Nygbe 9 nov 1938

Komintern

Av
Herbert Tingsten

F. BORKENAU:
The communist international.
Faber and Faber, London.

DET HAR TALATS mycket om diktatureernas stabila politik i jämförelse med demokratiernas. De ideologier varmed den moderna absolutismen rättfärdigats ha betraktats som fasta system, ur vilka det politiska handlandet i varje särskilt fall kunnat avledas. Tanken hör till de legender som de senaste årens erfarenheter avslöjat. De fascistiska och kommunistiska lärorna ha, i lika hög grad som den gamla teorin om statens väl, visat sig möjliga att anpassa efter det härskande partiets skiftande målsättningar. Vad som det ena året är en dogm, som entusiastiskt proklamerats i tal och tidningar, är det andra året en absurditet som förhånas och förföljes. Men även själva ideologierna ha småningom omformats dels genom att skilda moment i läran under olika perioder skjutits i förgrunden, dels genom att de gamla, såsom symboler viktiga begreppen givits ett nytt innehåll.

Den ryska diktaturen har gång efter annan ändrat sina aktionslinjer och väsentliga moment i sitt idéprogram, samtidigt som de ledande förklarar sig "obrottsligt fasthålla" vid de av Marx och Lenin fastslagna principerna. För tjuugu år sedan förklarade Lenin att varje stat är ett organ för klassvälde, att staten försvinner samtidigt som klasskillnaderna avskaffas och att proletariats diktatur innebär en övergång till det från statsvång fria samhälle som ensamt är en verklig demokrati. Nu säger Stalin att den nya sovjetförfattningen är en fulländad demokrati och att klasskillnaderna i Ryssland avvecklats; betecknande är att förbudet mot andra partier än det kommunistiska motiveras bl. a. därmed att partier äro uttryck för klassintressen och att, då klasser icke längre finnas, ett flerpartisystem är en orimlighet. Liksom i Tyskland och Italien kännetecknas den ideologiska utvecklingen av en idealiseringstendens, som skapat en ny metafysik. Den disciplin och enhetlighet som uppehålls av polisen och

strafflagen betecknas som uttryck för en proletär gemenskap; ehuru inkomstskillnaderna äro betydande säges "i verkligheten" full jämlikhet råda, och man proklamerar den "verkliga" friheten samtidigt som de olöjliga likvideras.

Omkastningen i fråga om den internationella politiken är kanske mest påfallande. Efter 1917 års revolution i Ryssland ansågs världsrevolutionen nära förestående. Den tredje internationalens första kongresser äro fyllda med debatter här-om; år 1920 kunde Sinovjev, som då närmast ledde internationalens verksamhet, profetera om en fransk sovjetrepublik femtio år efter Paris-kommunen. År 1936 förklarade Stalin däremot att föreställningen om ryska planer på en världsrevolution vore "ett tragikomiskt missförstånd"; intet läge den kommunistiska ledningen mera fjärran. Den tredje internationalens fraktioner i olika länder beordrades tidigare att illegalt arbeta för den internationella sociala omvälvningen. Nu äro demokratin och den nationella traditionen på modet i komintern. De franska kommunisterna säga sig nu vara ett "sant folkets parti, kött av det franska folkets kött, ungdomens och framtidens parti, det fria, mäktiga och lyckliga Frankrikes parti".

De växlande faserna i kominterns politik ha med stor klarhet och saktighet skildrats i ett nyss utkommet arbete av Franz Borkenau, en i England bosatt österrikisk emigrant, som tidigare författat värdefulla sociologiska och politiska arbeten. Borkenau ansluter sig i vissa punkter till den kända analys som för några år sedan gavs av Rosenberg (A history of bolshevism), men särskilt i fråga om kominterns ställning under det senaste årtiondet framlägger han ett fullständigare material och nya synpunkter.

Kominterns historia kan, framhåller Borkenau, indelas i sex perioder; på en vänsterperiod, som kännetecknas av starkt avståndstagande från samarbete med andra partier, har regelmässigt följt en högerpe-

riod, under vilken sådant samarbete ansetts taktiskt lämpligt. Sålunda avlöstes den första, extremt radikala taktiken av en av Lenin i "Kommunismens barnsjukdomar" motiverad taktik, som under vissa betingelser tillät understöd åt socialdemokratiska partier. Det var emellertid härvid fråga om en mycket villkorlig och tillfällig samverkan. Då Lenin uppmanade de engelska kommunisterna att verka för val av arbetarpartiets kandidater yttrade han: "Min avsikt när jag uppmanar till röstning på Henderson är att understödja honom på precis samma sätt som repet stöder den hängde". För varje gång taktiken under den följande tiden ändrats har omkastningen varit allt större. Under de senaste åren, då slagordet varit folkfronten, är det icke tal om en samverkan av den typ som Lenin anbefallde år 1920; tvärtom påstå sig numera kommunisterna vara den nationella enhetens och demokratins verkliga försvarare och söka med entusiasm socialdemokraternas och radikalernas förut föraktade sällskap.

Den senaste frontförändringen, som kan sägas fullbordad åren 1935-1936, är av särskilt intresse. Un-

der 1930-talets första år var vänstertaktiken helt dominerande. Dess konsekvenser framträdde med speciell pregnans i Tyskland. Under de kritiska åren före nationalsocialismens maktövertagande arbetade de tyska kommunisterna under parollen att socialdemokraterna voro socialfascister, d. v. s. ett parti som väsentligen försvarade de borgerliga intressena. Borgerlig demokrati och fascism likställdes ofta i diskussionen. I sina angrepp mot demokratin ryggade man icke tillbaka för att samverka med nationalsocialismen; gång efter annan, så t. ex. vid den preussiska folkromröstningen 1931 och vid den avgörande parlamentsomröstningen efter de preussiska lantdagsvalen på sommaren 1932 röstade kommunister och nazister sida vid sida för att slå ned en demokratisk och väsentligen socialdemokratisk regering. Man förklarade öppet att huvudsaken vore demokratins störtande och t. o. m. att en nazistisk regim vore att föredra framför demokratin. Den samverkan med socialdemokratin och det försvar för demokratin som år 1930 var ett brott blev år 1935 en skyldighet. Vid det ena tillfället "var det anhängarna av en försiktig samarbetspolitik och av demokratins försvar som voro opportunister, trotskister, socialfascister, förrädare, galna hundar och hyenor; nu blevo alla de som motsatte sig förbindelse med socialisterna, som motsatte sig en fullständig allians med demokraterna o. s. v., stämplade med samma uttryck".

Beträffande orsakerna till de skilda taktikändringarna anser sig Borkenau kunna urskilja tre skeden. Under det första skedet såg man i komintern ett instrument för världsrevolutionen; efter en period under vilken omvälvningen ansågs omedelbart förestående och en extrem taktik därför troddes vara lämplig övergick man år 1921 till en samarbetstaktik som syftade till världsrevolution på något längre sikt. Det andra skedet utmärktes väsentligen däruv att komintern blir ett vapen i striderna om makten i Ryssland; internationalen begagnades av Stalin först mot fienderna till vänster (Trotski) och sedan mot fienderna till höger (Bucharin). Med de senaste årens folkfrontspolitik har komintern blivit ett medel att främja den ryska diktaturens nationellt begränsade intressen; det har gällt att i olika länder disponera över partier som i nationens och demokratins namn kräva en front mot fascismen, som kan utvidgas till allians med Ryssland. Men bakom hela utvecklingen från Lenins dagar ligger den småningom vunna insikten att ett av professionella revolutionärer lett försök till en s. k. proletär revolution saknar varje utsikt inom den borgerliga demokratins ram.

Med denna sista etapp har själva den kommunistiska internationalen kommit att lida av en brist på inre sammanhang som med varje år framträder allt bjärtare. Av den allt mera nationellt inriktade ryska diktaturen ledda partier skola i skilda länder propagera för demokrati och nationell enhet mot fascismen! Svårigheten framträder i ett land som vårt särskilt när det gäller ställningstagandet till demokratin. Använda kommunisterna, då de säga sig vilja försvara demokratin, detta ord i enlighet med svenskt språkbruk eller beteckna de den ryska regimen som demokrati? Man har som bekant försökt att kombinera båda möjligheterna. Den totala intellektuella löslighet som godtar betecknandet av både rysk och svensk regim som demokrati är dock relativt sällsynt. Men begagnar man ordet demokrati i svensk mening, måste man ta avstånd från de ryska dirigenterna, begagnar man det i rysk mening, gör man sig skyldig till ett lätt genomsådat falskspel då man uppträder som försvarare av svensk demokrati.

Hurudan är sammansättningen av dessa kominterns fraktioner, som ena året på order från Moskva rasa mot socialdemokrati och radikalism och nästa år lika villigt söka allians med dessa riktningar? Denna fråga belyses, vad åtskilliga länder (icke Sverige) beträffar, i ett kapitel av Borkenaus arbete. Det ideal kommunisterna ursprungligen uppställde och som i stor utsträckning realiserades i Ryssland under ett tidigare skede var ett fast sammansvetsat, moraliskt och ideologiskt enhetligt parti. För komintern har motsvarande ideal varit lydaktiga fraktioner inom de olika länderna. Konsekvensen har blivit ständiga utslutningar och en bannlysning av intellektuell självständighet. De kommunistiska partierna utanför Ryssland utmärkas enligt Borkenau däruv att endast en ringa del av partiets medlemmar — de absolut pålitliga, d. v. s. under alla förhållanden lydiga — tillhört partiet mer än några få år. Den stora massan medlemmar i de stora västerländska demokratierna och i Tyskland före nazistrevolutionen har bestått av

personer som under särskilda förhållanden anslutit sig, men sedan efter kort tid utgått. Generellt beräknas att endast omkring fem procent av de nuvarande partimedlemmarna i de undersökta länderna tillhört partiet längre tid än 5—7 år. I de socialdemokratiska partierna ha fluktuationerna varit ojämförligt mindre. Därjämte anser sig Borkenau kunna konstatera att i en rad länder kommunistpartiet väsentligen rekryterats inom grupper utanför den egentliga arbetarklassen, såsom intellektuella, arbetare inom särskilt väl betalda yrken och arbetslösa. Det stora kommunistiska partiet i Tyskland före 1933 torde sålunda väsentligen ha bestått dels av de grupper som Lenin tidigare stämplat som en icke proletär arbetararistokrati, dels av sådana grupper som enligt gammal marxistisk terminologi utgöra ett föraktligt trasproletariat. I flera länder har kommunismen — liksom den tidiga nazismen och fascismen — till stor del rekryterats inom medelklassen och den deklarerade intelligensen; särskilt partiernas ledning har kommit från dessa kategorier. Dessa uppgifter överensstämma icke med den ständigt upprepade satsen att arbetarklassens frigörelse måste vara dess eget verk. De stå emellertid i god överensstämmelse med den av Lukacz i anknytning till andra kommunistiska teoretiker uttryckta tanken "att proletariatet icke hade något proletärt klassmedvetande, utan måste få detta under ledning av intellektuella, som genom teoretiskt förstående lärt vad proletariatets klassmedvetande borde vara".